

PELLO ZUBIRIA

Txernobylek zerbait ona utzi zigun: CRIIRAD taldea

Fukushimako zentral atomiko suntsitutik barreiatu erradioaktibitatea Frantziaraino iritsi zela jakinarazi zuen martxo bukaeran CRIIRAD erakundeak. Eta hala zen. Txernobylgo hondamendiaz lobby nuklearrak ezkutaturiko informazioak bildu eta plazaratzeko sortua, elkarte independente horren hitzak gaur urrea balio du.

1987KO UDAN SUITZAKO LUGANO aintziraren edertasunari begira zegoen bikote euskaldun gaztea, albotik kazetari helvetiar ezagun batek ohartarazi zienean hango uretan arrantzan aritzea debekatuta zegoela: “Txernobyl diko hodeiak kutsatuta dago”. Txernobyl? Baina hori ez al zegoen, bada, txit urruti, Sobiet Batasunean barrena?

Espainiaren mendeko euskaldunek ez dute sekula jakin zenbat erradioaktibitate iritsi zitzaizen 1986ko maiatz hartan. Frantziako herritar gehienek ere hasieran ez. Baina Alemania eta Suitzarekiko muga ondoakoak konturatu ziren bitxikeria batzuek. Altsaziako nekazariak, esaterako, ohartu ziren beren azokak zabalik ziren bitartean, mugaren beste aldekoek, alemanek, hilabete batzuetan debekatuta eduki zutela barazkiak saltzea. Fronteraren miraria menturaz?

Miraria baino, agintarien erabakia. Pierre Pellerin medikuntza irakaslea zen garai hartan *Service Central de Protection contre les Rayons Ionisants* (SCPRI) zerbitzu publikoaren buru. 1986ko apirilaren 26an lehertu bazen Txernobylgo 4. erreaktorea, 29an iritsi zen hodei erradiazioduna Frantziaraino. Maiatzaren 1ean Hexagonoko, zentral nuklear guztien inguruetan atzeman zuten kopuru nabarmenetan.

Pellerinek berehala esango zuen garrantzirik gabeko arrastoak zirela. Polonia, Danimarka, Suedia, Norvegia, Britainia Handia, Alemania, Holanda, Austria, Italia, Grezia... denetan hartu ziren neurriak, batik bat elikadurari dagokionez. Frantziar ez. Horren aurrean, italiarrak kutsadura kontrolatzen hasi ziren Frantziarekiko mugetan.

Maiatzaren 6an Frantziako gobernuak plazaratu zuen agiri historiko bat, non esaten baita: “Frantziaren lurraldea, hain urruti egonik, Txernobylgo istripuak sortu dituen erradiazioetatik erabat libre geratu da”. Askoz beranduago, 2001ean, epaileek agindu miaketa batean aurkituko zen paper bat Barne Ministeriokoa, zeinetan idatzita dagoen eskuz: “Badauzkagu datuan zabaldu ezin ditugunak”. Ordurako, Kortsikako artalde baten esnetan erradioaktibitatea neurtuta Europak baimendutakoa halako 20 eman zuen.

Egun horietan sortu zen Erradioaktibitatearen Ikerketa eta Informazioarako Batzorde Independentea (CRIIRAD, frantsesezko sigletan). Elkarte txiki honen eta Parisko agintarien arteko sokatira gogorra izango zen ondorengo urteetan.

2002an CRIIRADek argitaratu zuen Txernobylek Frantziaraino eragindako kutsaduraren atlasa. Harrabots handia egin zuen, besteren artean

Argazki txikioa Roland Desbordes da, CRIIRADeko presidentea. Frantziar hondakin nuklearrez eztabaida publikorik antolatzen, sarri deitzen zaio Desbordes, berdin telebistan albistegi nagusi batean aritzeko edo kutsadura erradioaktiboarekin arazoak dituen herri bateko biztanleei mintzatzeko. Argazki handian Eric Guéret zinegilea, kamera eskuetan, Rodano ibaiako uraren kutsadura neurtzen ari den CRIIRADeko teknikaria filmatzen ari da. Une horretan *Déchets, le cauchemar du nucléaire* (Hondakinak, nuklearren amesgaiztoa) dokumentala egiten ari ziren. Espainolez *La pesadilla de los residuos nucleares* bataiatua, berriki La 2 kate publikoan emana dute *La batalla de Chernobil* dokumentalaren ondotik. Bi film horiek eta CRIIRADeko salaketak bilduz dituen *Tchernobyl: le mensonge française* eragin handia izan dute Frantziako herritarrek nuklearrez duten iritzian.

ikusten zelako bai Kortsikan eta bai Hexagonoaren hego-ekialdean kutsadura larria gertatu zela. Informazio horiekin, tiroideetako minbizia jasaten ari ziren asko elkartzen hasi ziren. Azkenerako 400 gaixo bildu ziren eta agintariak, Pellerin barne, auzitara eraman zituzten.

Eskandalua baretzeko, gobernuak aldaketa sakonak egin behar izan zituen nuklearren kontrolatzeko egituretan. Horrela sortu zuten *Institut de Radioprotection et de Sécurité Nucléaire* (IRSN), Espainian baliokide duen *Consejo de Seguridad Nuclear* baino askoz independenteago eta sinesgarriagoa dena. 2003an IRSNk argitaratu zuen Txernobylek Frantziaraino eragindako kutsaduraren atlasa... aurretik CRIIRAD txikiak azaldutakoaren kasik berdina!

Herritarrek garaiz babestu

CRIIRAD ez da erakunde antinuklear bat, hori garbi adierazten du beti Roland Desbordes presidentek. 4.700 bazkide dauzka eta dozena bat langile, gehienak erradioaktibitate aferetan adituak. Homologatutako laborategi bat dauka martxan kutsadura erradioaktiboa aztertzeko eta urteotan 1.000 ikerlanetik gora burutu ditu, asko udal eta herri elkargoen enkaruz.

Erakunde finantzatzen da bazkideen kuotekin eta aipatu ikerlanak

egiteagatik kobratzen duenetik. Hala, Txernobylen eraginez lehen aipatu dugunaz gain, Frantziako eta Europako kutsadura erradioaktiboen atlasak egin ditu, zenbait lantoki nuklearrek zoruan, airean eta ibaie-tan zabalduak kutsadurez, eta abar luzea. Valence hirian dauka egoitza eta Rhône-Rodano ibarrean aireko zein ureko erradiaktibitateak neur-tzeko gune egonkorak dauzka.

Desbordesez honela definitu du CRIIRADen ahalegina: “Helburu-tzat daukagu gure erkideak oharta-raztea teknika, kutsadura zein hon-dakin bakoitzak dauzkan arriskuez. Ikerketan sartuta gaude informazioa modu independentean zabaldu ahal izateko”. Erreaktore zaharren kutsa-dura zaintzeaz gain, gertutik eta kri-

tiko aztertzen dituzte orain nuklear-zaleek sustatzen dituzten belaunaldi berrietakoak, uranioaz gain pluto-nioa usatzen dutenak bidenabar.

Frantzia da zentral nuklear gehien dituen herrialdea eta *lobby* nuklearra sendoen daukana, baina CRIIRAD-ek lortu du errespetu handia bere lan serioarekin. Duela bost urte, Txernobyngoaren 20. urteurrenean, *Tchernobyl: le mensonge français* (Txernobyl, gezur frantsesa) erakutsi zuten telebista frantsesetan. Filmak hein handi batean biltzen ditu elkarte honen ikerketen emaitzak. Bost urte gero-go, berriro erakutsi dute telebista publiko frantsesean... baina oraingo-an Txernobyngoaren 25. urteurrena egokitu da Fukushima leherketen haramunarekin.

CRIIRADekoak Fukushima krisian beren lan ildo nagusietan zentratu dira: kutsadurari buruzko informazioa eskuratu eta zabaltzean, funtsean Frantzian, baina Internet-i esker mundu osoaren eskueran. Greenpeace erakundearekin eta *Sciences et Avenir* aldizkariaren zuzen-dari Dominique Leglu bezalako kazetari bakanekin, lehen mailako informazioak eskaini ditu.

Hasteko, Frantzian bere tresneria-rekin CRIIRADek aurkitu ditu Japoi-natik haizeak ekarritako erradioakti-bitatearen aztarnak. Bigarrenik, horien interpretazio zorrotza egin du bere buletinetan, alarmismorik gabea baina zorrotz. Garbi adierazi die herritarrei arnastutako airean eta edateko urean aurkitutako erradio-aktibitate mailak benetan apalak direla, arriskurik gabek. Barazki eta elikagaiak ere oro har lasai jateko moduan daudela.

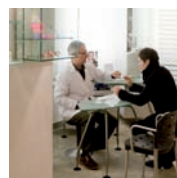
Baina CRIIRAD hasieratik kezka-tu da Japoniako herritarrekin. Gogo-an izanik zer nolako kalteak eragin zizkion Txernobyngo erradiazioak Ukraina eta Belorruasiako jendeari garaiz egoeraren berri ez jakinaraz-teagatik eta babes neurririk ez har-tzeagatik, Fukushima inguruko herritar ebakatu gabeei informa-zioa eta laguntza garaiz emateko eskatu die ozen agintariei.

CRIIRADekoak ez ditu kontsola-tu aurrikuspenetan arrazoi izanak. Apirilaren 12ko buletinak dio: “Adi-tuak kalkuluetan ari dira, herritarrak sufritzen. (...) Presazkoa da arriskuak neurtu eta babes neurriak hartzea. Hobeto esanda, duela 4-5 aste zen hori presazkoa! (...) Askoz lehenago babestu behar zuten jendea”. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

